

Onemocnění dutiny ústní

Dobrý den, mám desetiletou fenu křížence a poslední dobou cítím, že fenečce silně zapáchá z tlamy a asi tak dva dny pozoruji pod jedním okem otok, který se zvětšuje. Také mi nechce žrát. Poradíte mi, prosím, o co by se mohlo jednat?

Z dotazu se dá usuzovat na onemocnění v dutině ústní, pravděpodobně se jedná o potíže dásní a zubů. Z dotazu není zřejmé, zda majitelka nějakým způsobem pečuje o zuby své fenky. Velmi často nacházíme při prohlídce dutiny ústní silnou vrstvu zubního kamene, na němž ulpívá plak. Tuto problematiku odborně nazýváme periodontologie. Ve veterinární stomatologii je to zdaleka nejčastější problém. Podkladem periodontitidy je zánět podpůrných tkání zubu. Pro vysvětlení něco málo z anatomie. Vlastní zub se skládá z korunky, krčku a kořene. Kořen je vsazen do kostěného podkladu čelisti, kterému se říká alveolus. Zub je v čelisti horní nebo dolní připevněn pomocí silných vazivových vláken. Tyto vlákna samy o sobě ještě nezajišťují stabilitu zubu po celý život zvířete. Výživa zubu je zajišťována přes kanálek v zubním kořeni, kudy vedou nezbytné cévy a nervy. Vlastní tkáň zubu je tvořena dentinem neboli zubovinou, pokrytou na korunce sklovinou (enamel). Sklovina je nejtvrďší tkáň v těle a obsahuje nejméně vody. Velmi důležitou funkci plní také dásně. Každý zub v čelisti musí mít jakousi ochranu. V tomto případě je zub chráněn dásněmi. Dásně se těsně přikládá ke krčku každého zubu a nedovoluje, aby se ke kořenu zubu dostal nežádoucí materiál - tím mám na mysli zbytky krmiva, sliny a škodlivé bakterie. Pokud jsou dásně zdravé, psímu zubu hrozí jen malé nebezpečí. Zubní kaz - tak jak ho známe u lidí - je u psů poměrně vzácný. V běžné praxi ho lze zaznamenat jen výjimečně. Co tedy způsobuje periodontální onemocnění? Na počátku je vždy pouze zánět dásní. Pouhý zánět dásní je vratný proces a pokud dojde k odstranění příčiny a vhodné léčbě lze nežádoucí proces zvrátit. Dalším důležitým faktorem onemocnění jsou bakterie. Z literatury je známo, že v dutině ústní psa je přibližně 200 druhů nejrůznějších bakterií. Pokud se naruší rovnováha mezi lokální slizniční imunitou a bakteriemi, dochází k jejich množení. Spolu s tkáňovým mokem tvoří bakterie na povrchu zubu tzv. plak. Tento výraz zná snad každý čtenář z televizních reklam na zubní pasty. A právě plak, stejně jako u lidí, také u psů způsobuje onemocnění periodontu. Plak slouží jako nosná složka na povrchu zubu pro následnou mineralizaci. Ukládání minerálních solí do plaku se děje již po dvou týdnech jeho přítomnosti na zubu. Tímto postupem se na zubu tvoří zubní kámen. Zdrojem minerálních látek pro stavbu zubního kamene je krmivo nebo sliny. Zubní kámen úměrně v čase narůstá a poškozují těsné spojení mezi krčkem zubu a dásní. Mechanické dráždění spolu s přítomnými bakteriemi je přímý vyvolávací faktor zánětů s následným uvolněním zubu z čelisti. Čím více kamene, tím více je dásně poškozená a tím mnohem snáze pronikají bakterie k zubnímu krčku a dále napadají oblast zubního kořene. Hnisání poškozují vazivová vlákna držící zub v čelisti. Pokud zánět postupuje dále, tak dokonce dochází k odbourávání kostěného podkladu samotné čelisti. Takto postižené zuby samy vypadnou. Vše je spojeno se silnou bolestivostí. Zvířata, u nichž tento proces probíhá, kvůli bolesti často odmítají jíst a také pít činí značné potíže. Někdy se setkáváme se situací, že se kolem postiženého kořene zubu (nejčastěji stoličky) udělá absces, který za nějaký čas vytvoří píštěl na povrch. Stoličky mají tři kořeny a případná píštěl se může udělat jak v oblasti pod okem, tak do dutiny nosní nebo výjimečně do dutiny ústní. To je období, kdy nejčastěji majitel navštíví lékaře, protože vidí silný otok a výtok hnisavého sekretu.

Léčba se musí vždy zaměřit na vyvolávající příčinu. V tomto případě musíme důkladně odstranit zubní kámen a veškerý přítomný plak. Tento zákrok se dělá pouze v celkové anestezii pacienta, protože žádné zvíře by takovou manipulaci v dutině ústní netolerovalo. Bohužel zásah musíme realizovat většinou u hodně starých zvířat, kdy si majitel řekne "on je

už starý, tak nemá cenu pečovat o zuby". Periodontitida si věk nevybírání, čím starší pacient tím větší anesteziologické riziko. Naštěstí dnes máme k dispozici velmi šetrnou anestezii, která tato rizika podstatně snižuje. Jako velmi dobrý pomocník se zde uplatňuje odstraňovač zubního kamene. Sonda tohoto přístroje kmitá vysokou rychlostí a za stálého chlazení vodou dokáže rozrušit i velmi tvrdý mineralizovaný zubní kámen. K dokonalému vyčištění slouží ještě teflonový kotouč, který za pomoci brusné pasty dokáže zubní sklovinu vyleštit. Zubní kámen se pak usazuje pomaleji. V případě, že se vytvoří výše zmíněná píštěl nebo otok tkáně, je nutno provést rentgenologické vyšetření postižené čelisti a diagnostikovat, který zubní kořen je příčinou. Silnější záněty způsobují destrukci zubního alveolu v čelisti a tudíž se extrakci neboli vytržení nemocného zubu nevyhneme. Takže máme za sebou diagnostiku patologického procesu, odstranění kamene a plaku. Tím vše ale nekončí. Léčba se musí doplnit o antibiotickou terapii. V ideálním případě by se měla antibiotika podávat minimálně 3 dny před ošetřením. Z literatury je známo, že při odstraňování zubního kamene se velká část bakterií dostane do krevního řečiště a způsobí tzv. bakteremii. Krví se bakterie mohou rozšířit kdekoli po těle a způsobit nežádoucí zánět. Z tohoto důvodu je preventivní podání antibiotické clony žádoucí. Mnoho klientů si přeje provést na spícím zvířeti ještě další zákroky. Pokud se jedná o jakýkoliv chirurgický zákrok, nelze tomuto požadavku vyhovět. Důvod je zcela jasný. Kvůli popsané bakteremii je velmi vysoké riziko vzniku hnisavého zánětu v místě chirurgického zákroku. A jak tomu všemu předejít? Stačí o zuby domácího miláčka, ať už kočky či psa, pečovat. Občas zuby prohlédnout a zkontrolovat stav dásní. Je dobré již od mládí zvykat zvíře na manipulaci s dutinou ústní. Nejúčinnější prevence je pravidelné mechanické odstraňování plaku čištěním zubů. Na trhu je celá řada zubních kartáčků pro zvířata. Pozadu nezůstávají ani zubní pasty, často s drůbeží nebo rybí příchutí. Také lze koupit zubní gelový vosk, který dle výrobce účinně omezuje ukládání plaku na povrchu zubů. V každém případě se vyplatí pečovat o zuby našich čtyřnohých miláčků.

MVDr. Leoš Krkoška, Ph.D